

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Чугаєвська С.В., к.е.н., доцент
Янко О.А., студент

Постановка проблеми. Особливості аграрної економіки зумовлюють потребу специфічних звітних показників, які достовірно відображають результати діяльності сільськогосподарських підприємств і дають можливість забезпечувати на основі їх аналітичної інтерпретації вироблення обґрунтованих

управлінських рішень щодо економічного регулювання виробництва. Існуюча ж система вітчизняної фінансової звітності, яка реформована з метою її гармонізації до міжнародних вимог, надто уніфікована і не забезпечує необхідної для цього інформації про виробничу й фінансову діяльність таких підприємств [5].

При аналізі останніх досліджень теоретично обґрунтовано концептуальний підхід щодо ролі та місця звітності в цілісній системі економічної інформації; з'ясовано із застосуванням системного підходу співвідносність бухгалтерського обліку і звітності й на основі цього запропоновано методичні рекомендації, спрямовані на упорядкування підготовки й передачі інформаційних потоків за методологічно та методично обґрунтованими звітними формами; введено у наукову термінологію дефініцію "облікове забезпечення звітності", яка підкреслює супідрядність системи бухгалтерського обліку стосовно вимог внутрішньої і зовнішньої звітності [5].

Мета дослідження. Зважаючи на важливість звітності в інформаційному забезпеченні управлінської діяльності, дослідження проблеми, її відповідності науково-обґрунтованим критеріям формування звітних показників є важливим науковим і практичним завданням.

Основний матеріал. Те, що сучасна система звітності не відповідає вимогам щодо забезпечення інформацією управлінської діяльності в аграрному секторі економіки, очевидно. І при цьому мається на увазі не тільки зміст фінансової звітності, який надто уніфіковано та узагальнено і з неї вилючено таку інформацію, до якої управлінці всіх рівнів звертались найчастіше: собівартість та реалізація продукції, продуктивність праці тощо. При потребі такі дані можна отримати зі статистичної звітності, оскільки більшість форм колишнього річного звіту сільськогосподарських підприємств перенесено у цей її вид [6].

Якщо у формі № 50-сг наводяться дані, сформовані в управлінському обліку про витрати виробництва у розрізі сільськогосподарських культур та видів продукції рослинництва і тваринництва, то у формі № 2 (ферм) такі дані відсутні, що не дає можливості узагальнити дані про собівартість продукції за галуззю в цілому. Ці форми звітності суттєво відрізняються за складом та економічним змістом показників. Однак в останній є інформація про реалізацію сільськогосподарської продукції та отриману виручку (дохід) за її видами, подібно до того, як це наведено у формі № 50-сг [2].

У той же час в останній, так само, як і в першій, є спеціальний розділ, де наведено витрати на виробництво продукції сільського господарства в цілому: розділ 2 «Затрати на основне виробництво» – у ф. № 50-сг; розділ 4 «Витрати на виробництво продукції» – у ф. №2 (ферм). Однак перелік наведених у них елементів витрат знову ж таки не співпадає, що не можна визнати методологічно обґрунтованим, позаяк це не дозволяє узагальнювати звітні показники в цілому за галуззю сільського господарства. Адже в багатьох випадках селянські (фермерські) господарства за обсягом виробництва цілком співставні з іншими сільськогосподарськими підприємствами, а загальна кількість виробленої тут продукції досить значна і питомо вага її щороку зростає [2].

До цього часу не узаконено поділ звітності на зовнішню і внутрішню й перша часто трактується довільно, її зміст нестабільний, особливо стосовно податкової та за відрахуваннями на соціальні заходи, а друга навіть не формалізована за якимись конкретними формами і в більшості випадків поєднується з первинними та зведеними документами, обліковими регістрами.

Процес управління сільським господарством, як іншими сферами матеріального виробництва передбачає ряд послідовних процесів, важливе місце серед яких займає одержання й аналіз інформації для прийняття рішення. Головним її джерелом є бухгалтерський облік і його завершальна стадія – звітність.

Сучасний стан нормативно-методологічного забезпечення податків, обліку і звітності порушує питання бухгалтерського обліку як системи, що формує у формі звітів, єдину й об'єктивну інформацію про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання з якої визначаються державні, підприємницькі, інвестиційні рішення, база оподаткування, та інші важливі показники та рішення [5].

В сучасних умовах, дані бухгалтерського обліку та звітності стали незіставними не тільки на державному рівні, але й в окремих галузях. Більше того, трансформація обліку та переведення його на міжнародні принципи співпала в часі з реформуванням економіки, перерозподілом власності та капіталу, що зумовлює підвищену потребу в інформації про фактичний стан справ у підприємствах на різних рівнях запитів економічної інформації [6].

На жаль, організація звітності у сільському господарстві на даному етапі управлінської діяльності не має чіткого поділу на внутрішню і зовнішню. Це зумовлено двома важливими обставинами. Перша з них за важливістю і впливом на організацію звітності у сільськогосподарських підприємствах – інерційність управлінської системи. Друга – пов'язана з недоліками методології звітності, оскільки незважаючи на те, що в Україні прийнято ряд положень (стандартів) бухгалтерського обліку, за ними неможливо зробити розмежування інформації за конкретними показниками, які б мали бути недоступні зовнішнім користувачам [6].

Суттєвим недоліком вітчизняної системи звітності є те, що вона не забезпечує достатньої, до того ж оперативної, інформації для управлінців різного ієрархічного рівня. Обсяг бухгалтерської та регламентованої звітності змушує відмовитись від старих методів ведення обліку, забезпечити надійний

механізм контролю фінансування, ефективний розподіл коштів та ресурсів. Незважаючи на єдині методичні підходи до формування показників фінансової звітності у підприємств різних галузей, різних за розміром та організаційно-правовими формами виникають проблемні питання, що потребує налагодження системи підвищення кваліфікації бухгалтерів. Ця потреба обумовлена і впровадженням нових П(С)БО та постійними змінами у нормативно-законодавчих актах, що регулюють організацію облікових процесів на підприємствах України. Так, наприклад, в 2004 році була посилена інформаційність показників форм 50-с-г “Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств” та деяких форм фінансової звітності. У 2005 році з прийняттям П(С)БО 29 “Фінансова звітність за сегментами” (форма №6) [3].

Незначні зміни було внесено окремі положення бухгалтерського обліку. 2006 рік вніс доповнення показників форми 50-с-г, які розшифровують по статтях виробничу собівартість за видами сільськогосподарської продукції, що підлягають державному регулюванню. Внесено зміни до багатьох Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та майже усіх форм фінансової звітності. Зміни пов’язані із введенням у дію, із 01.01.2007 року П(С)БО 30 “Біологічні активи” та П(С)БО 31 “Фінансові витрати” [4].

Одним із способів швидкого адаптування до змін в законодавчій базі, є професійне володіння інформацією. Такий спосіб в сучасних умовах, базується на автоматизації системи управління та обліку підприємства. Із впровадженням комп’ютерних інформаційних систем, що ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях, бухгалтери та управлінці отримують численні переваги і виграє підприємство загалом. Проте проблеми створення або впровадження таких систем на сільськогосподарських підприємствах є однією з найскладніших [5].

Облікове забезпечення звітності не узгоджується з її змістом, а за податковою взагалі не встановлено жодних аналітичних реєстрів для системного і систематичного накопичення даних, які потрібні для визначення бази оподаткування. Існуючий План рахунків не повною мірою узгоджується з вимогами облікового забезпечення звітності, а методика його застосування призводить до викривлення звітної інформації про активи та зобов’язання підприємства [1].

Висновки та пропозиції. Запропоновано новий концептуальний підхід щодо вирішення теоретичних та організаційно-методологічних і методичних проблем формування системи звітності сільськогосподарських підприємств, яка б задовольняла запити користувачів інформації та забезпечувала її органічний взаємозв’язок з обліковими засобами з урахуванням особливостей фінансового, управлінського та податкового обліку. Поглиблено деякі теоретичні положення бухгалтерського обліку. Встановлено доцільність поділу звітності на внутрішню та зовнішню. Запропоновано концепцію відповідності її показників науково обґрунтованим критеріям їх формування. Розроблено сучасну методологічну базу облікового забезпечення фінансової, податкової, статистичної звітності для формування органічного взаємозв’язку звітної інформації та змісту звітних форм. Розроблено сучасну модель інформаційного забезпечення управлінської діяльності в галузі сільського господарства, яка ґрунтується на застосуванні комплексної методики використання даних звітності та їх інтерпретації в процесі формування рішень менеджерів щодо економічного регулювання виробництва.

У статті викладено ряд рекомендованих розробок, що дають змогу сформуванню методологічно обґрунтовану систему звітних показників в органічному взаємозв’язку з методикою їх облікового забезпечення. Практично значимими є:

- пропозиції з удосконалення форм фінансової, статистичної й податкової звітності щодо відповідності їх змісту обґрунтованим критеріям її формування на сільськогосподарських підприємствах;
- методика облікового забезпечення внутрішньої і зовнішньої звітності на основі запропонованих удосконалених реєстрів бухгалтерського обліку, в яких формування облікової інформації узгоджене зі змістом показників відповідних звітних форм;
- методика закриття рахунків з обліку витрат виробництва, яка забезпечує відображення у внутрішній звітності підприємств повної собівартості продукції;
- пропозиції з організації звітності та її облікового забезпечення у фермерських господарствах;
- методичні положення щодо застосування автоматизованих робочих місць для організації звітності сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” (зі змінами і доповненнями) від 16.07.99р. №996 – XIV.
2. П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87.
3. П(С)БО 29 “Фінансова звітність за сегментами”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 19.05.2005 р № 412.
4. П(С)БО 30 “Біологічні активи”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 № 790.

5. Жук В. М. Реформування бухгалтерського обліку та звітності: стан та перспективи // Облік і фінанси АПК. – 2005. - № 3. – С.4 –13.
- Хомин П. Я., Саблук Р. П. До методології бухгалтерського обліку і звітності // Економіка АПК. – 2008. - №1. – С.126-131.